

HET KIND
VAN DE VORSTENBURCHT

– PASCAL ORANJE –

Schrijver: Pascal Oranje
Coverontwerp: Elwin Plaisier
Opmaak: Obreen Media
Uitgever: Brave New Books
ISBN: 9789465312088
Eerste druk: Oktober 2025

Voor Bianca

Geschiedenis

Het boek 'Het kind van de Vorstenburcht' is het eerste boek van een trilogie over de Vorstenbürgers. Het is een biografische roman, een romantische biografie en een geschiedenisboek tegelijk.

Zichtbaar wordt hoe de tand des tijds erin slaagt om een bijzonder avontuurlijke, inventieve en voorname familie tot op de grond toe af te breken. Oorlogen met wrede dictators hakken in op de mens die vrede wil. Van de rijke adellijke familie uit de middeleeuwen blijft in de twintigste eeuw één doof kind over, verworpen door zijn familie, op afstand gehouden door de maatschappij. Het verleden zit in het kind van de Vorstenburcht opgesloten. Maar het kind vindt, samen met de tolk van de Spieringhers, zijn weg dwars door ongekende barrières.

Dovenland

Wie deze trilogie durft te lezen, passeert op een onbewaakt moment, midden in dit boek, de grens van Dovenland. Een land waar je je onderdeel van gaat voelen.

Dovenland is een hechte gemeenschap van doven. Een land dat heeft moeten vechten tegen een dictatuur van bedilligerige, van een uitstekend gehoor voorziene, beleidsmakers, die zonder ruggenspraak met de dove gemeenschap bepaalden wat goed en wat slecht is voor doven.

Een congres in Milaan anno 1880 besloot ooit dat doven hun eigen taal, de gebarentaal, niet meer mochten gebruiken. Dat terwijl gebarentaal en lichaamstaal de basistalen moeten zijn geweest voor de tongentaal die de mens daarna is gaan gebruiken. Het verbod werd door veel dovenscholen ingevoerd en leverde grote frustraties op bij doven over de gehele wereld.

Het de dove mens ontierende dictaat van Milaan heeft bijna honderd jaar kunnen bestaan voordat de brute afwijzing van gebarentaal officieel werd opgeheven. Sinds enkele jaren is de gebarentaal in Nederland erkend als een officiële taal.

NB: In deze trilogie spreken de doven zoals zij dat desondanks eeuwenlang hebben gedaan: in gebarentaal, met veel lichaamstaal en in telegramstijl, vaak met het gebruik van hele werkwoorden, zonder vervoegingen. De vertaling daarvan is in deze trilogie zo authentiek mogelijk op schrift gesteld.

INHOUDSOPGAVE

Proloog:		Pag.
	5 november 2025 - Ariena	11
	Jeanne d'Arc	20
H 1	De vlucht uit Duitsland - 1770	27
	De Franse Slag 1871	30
H 2	Vlucht uit de tuinderij	32
	Kaatje	32
	Oorlogsdreiging - Leven op een vulkaan	38
	Tuindersopstand	43
	'Ontslag'	54
	De tram	60
	De Zwarte Hand	62
	Rietje	66
	Anton Vorstenbürger in 'duivels tuig'	72
	Huize Rietdijk	75
	Oorlog	80
	Dubbele angst	92
	Van slag	96
	Moetje?	99
	Belgen in doodsnood	117
	De zuurballenwet	118
H 3	Den Haag - De windvlaag des doods	131
	"Ze pikken onze banen"	142
	Omaatje	155
	"Ik wil je even spreken"	158
	Den Haag - De Apendans	167
	'Mata Hari'	175
	Halfje brood	182
	Crisis	193
	Exit!	205
	Honger	209
	Griep?	218

H 4	Rotterdam - De Spieringhers	233
	Mateman	245
	Doofstommenschool	251
	Mieke	255
	1927 – ‘De tolk van de Spieringhers’	257
	Dovenland	269
	De zeventiende september	274
	Hitler	279
	Drama ... in het groot ... in het klein	285
	De beurs stort in!	293
	De dertiger jaren	306
	De tolk van de Spieringhers (2)	310
	Het paardje van Buiksloot	314
	Promotie	332
	Dreiging in de verte	345
H 5	De stamvader	367
	Met de Noorderzon	371
	‘Inrichting voor doofstommen’	377
	Gedumpt	382
	Sinterklaas	392
	Oom beïnvloedt de familie	414
	Vink & Van Keekum	420
	Jacobine	428
	De Pechjager	441
	Mieke?	445
Epiloog	De tolk van de Spieringhers	449
	Wie hoort bij wie? Wie stamt van wie af?	454
	Fragmenten uit boek 2 en boek 3	456

Proloog 1 - 5 november 2005 - Ariena

Daar stond ze dan. Midden in de hal van het oude huis aan de Pruimendijk in Rijsoord. Rijsoord is maar een klein dorp; nog geen vierduizend inwoners, in de polder IJsselmonde, net even onder Rotterdam. Met een kwartiertje fietsen zit je middenin de mierenhoop van meer dan honderd nationaliteiten, bovenop elkaar, met alle gevolgen van dien. Maar hier, hier in Rijsoord, lijkt de wereld af en toe te hebben stilgestaan. Hier is het zoeken naar een allochtoon.

Ze wilde net vertrekken maar keek nog even naar de fotowand aan de muur van de hal. Daar hing het hele voorgeslacht van haar familie en ook van de familie van Gonda, de vrouw van haar oudste broer Gijs. Allemaal dode mensen. Historie, met een treurig randje.

De foto's van het voorgeslacht van schoonzus Gonda gingen wat verder terug dan die van haar eigen familie. Gonda had zelfs haar betovergrootouders nog kunnen opplakken, opa en oma Kalisvaart, die hun boerderij ooit in de buurt van Schipluiden hadden. Opa Kalisvaart zag eruit zoals boeren er in die tijd uitzagen: petje op, vest aan en een paar forse klompen. Het was maar een klein mannetje. Oma Kalisvaart had het kennelijk zwaar gehad. Ze zat op een boerenknopstoeltje, leek nog een stuk kleiner, zo gebogen als ze daar zat: kapotmutsje op, samen voor de boerderij.

‘Die twee moeten toch behoorlijk welvarend geweest zijn’, dacht ze, ‘dat zij in die tijd al een foto van zichzelf konden laten maken’. Gijs raadde haar gedachten: “De betovergrootouders van Gonda moeten rond 1840 zijn geboren”, zei hij: “Zo ongeveer in het jaar dat de eerste steen van dit huis werd gelegd”.

Ariena wendde haar blik naar het midden van de andere fotolijst. Daar waar de foto's van haar eigen familie hingen. De foto's van de trotse Vorstenbürgers, de kant van haar vader, en die van de familie Van den Spieringhe, de familie van haar moeder, die vandaag jarig was. Hoewel de Vorstenbürgers en de Van den Spieringhers er op de foto's erg opgedirkt uitzagen, ging hun fotohistorie toch niet zo

ver als die van het voorgeslacht van schoonzus Gonda. Haar eigen voorgeslacht strandde bij de foto's van beide overgrootouders. 'Overgrootvader van moeders kant hield kennelijk niet van lezen in bed', dacht ze. Opoe werd éénnentwintig keer zwanger en 'wierp' zeventien kinderen. De verzamelfoto besloeg een groot deel van de familielijst.

Ariena keek gebiologeerd naar de nog vrij jonge en energieke man precies in het midden van de lijst. Die foto was iets groter dan de rest en was zo centraal aangebracht dat het leek alsof die man het middelpunt vormde van de hele familie. Hij moest op de foto niet veel ouder geweest zijn dan zij nu. Alleen zijn markante hoofd en schouders waren op de foto zichtbaar. Het leek alsof hij een groot stel toehoorders ergens van wilde overtuigen. Overtuigen van hoe het in de toekomst beter kon. Dat die man op de foto een dove man was, dat kon je aan de foto niet zien.

Het beeld van de man, centraal op de lijst, trok als een magneet en voor het eerst in zijn leven zag Gijs tranen in de ogen van zijn jonge zus. Hij schrok. Wat gebeurde daar? Waarom stroomde het water ineens over haar gezicht? Dat was toch Ariena, zijn zus? Dat toonbeeld van stabiliteit. De laatste keer dat hij haar had zien huilen, was toen ze nog maar een klein meisje was. Twee jaar oud was ze toen, want op die leeftijd van haar verliet hij het ouderlijk nest om zich definitief in de armen van Gonda te werpen, op wie hij straal verliefd was. Zijn kleine zusje mocht hun bruidsmisje zijn. Die avond daarvoor dat was de laatste keer dat hij haar had zien huilen.

Nadat zijn moeder eerst zes mannelijke wezens op de wereld had gezet, werd er ineens, als allerlaatste cadeau van de ooeivaar, een misje afgeleverd. Afgeknuffeld werd ze, door al die grote mannen, die vertederd toezagen dat in hun gezin niet alle baby's met een wormvormig aanhangsel ter wereld kwamen. Gijs was toen al éénnentwintig.

Vader en moeder Vorstenbürger hadden niet op een misje gerekend. "Ik krijg alleen maar jongens", had zijn moeder uitgeroepen toen,

zeven jaar daarvoor het “echt aller-, allerlaatste” kindje in hun gezin geboren werd. Althans, dat had ze zich voorgenomen. Ze hadden het ventje “” genoemd, naar de beroemde piloot in zijn familie. Gerrit Vorstenbürger was luchtvaartpionier, de eerste piloot van de K.L.M. Hij had al in de Eerste Wereldoorlog gevlogen, toen de vliegtuigen nog bij bosjes neerstortten. Het eerste Nederlandse vliegbrevet was voor hem. Wereldberoemd was-ie.

“”, dat vonden wij, kinderen, eigenlijk maar een rare naam. Bovendien waren we niet Rooms-Katholiek dus, meenden wij, broeders van , dat ze dat kleine broertje beter “Ton” konden noemen. Dat klonk wat stoerder. was volgens hun katholieke burens een heilige. Hun zag er echter niet heilig genoeg uit, vonden wij. Bovendien was “Ton” een stuk korter. Tegen Ton kon je nog eens zeggen: “Ton, kom hier!”, of “Ton, ruim die rotzooi op”. We waren in huize Vorstenbürger nogal van de gebiedende wijs. “, ruim die rotzooi op” klonk voor geen meter. Dat klonk alsof je een heilige moest terechtwijzen. En ... heiligen werden zelden terechtgewezen. Dus werd het Ton. Dat zij met hun vijven eigenwijs “Ton” bleven zeggen, leidde tot wat frustratie bij onze moeder, die toch enig recht meende te hebben op de naamgeving van haar kinderen.

Zeven jaar na bleek moeder, in tegenstelling tot haar eerdere “belofte” toch nog niet te zijn uitgekinderd. Er kwam ineens een meisje. Gijs’ ouders stonden met de mond vol tanden en hadden niet zo snel een leuke meidennaam bij de hand. Zij hadden op een “Kees” gerekend, want die hadden ze nog niet. “Klaas” was ook even een optie. Maar om dat kraaiende ding in de wieg nu Kees of Klaas te noemen, dat leek nergens op.

“Mogen wij een naam bedenken?”, had Gijs gevraagd. Hij was per slot van rekening de oudste en zelfs al volwassen.

“Kinderen willen zelf naam bedenken”, vertaalde moeder in gebarentaal. Pa Vorstenbürger keek zijn kinderen eens aan, zag hun verlangende blikken en kon een glimlach amper onderdrukken. Vader had altijd glinsters in zijn ogen. Bijna altijd, want als zij een pak rammel verdienden, verdwenen die glinsters, heel even maar. Want al heel snel leek het alsof zijn vingers zeer deden van het pak rammel

dat hij hen moest geven. Dan had hij ineens een medelijdende blik. Dat begrepen we toen niet. Maar, op deze dag had hij glinsters. Wij mochten de naam van ons zusje kiezen!

Vader stak z'n duim omhoog en de kinderen vierden feest. Want, een naam bedenken voor hun kleine zusje dat was een voorname opdracht, die zij als kinderen bloedserieus namen. Henk, de op één na oudste van het stel, stelde "Miranda" voor. Henk was sinds kort, en nog heimelijk, een beetje verliefd op het meisje aan de overkant van de straat dat ook Miranda heette.

"Ben je nou helemaal", reageerde Frits, de nummer drie op rij. "Dan moet ik bij onze zus steeds aan die trut van de overkant denken".

Henk slikte wat weg en werd geïnterrupteerd door nummer vijf, de elfjarige Rudie, die helemaal gek was van zijn nieuwe zusje: "Kunnen we haar geen "Ariena" noemen. Dat zal ma vast leuk vinden, want dan heet ze een beetje naar ma d'r broer Adrie". Adrie vonden we allemaal een toffe peer en ma was gek op hem. Ook Chèr, normaal altijd tegendraads, kon wel met de naam "Ariena" leven. Chèr was de nummer vier van de serie mannen. Eigenlijk heette hij Gerard, naar zijn vaders vader, een eer die eigenlijk Gijs als eerstgeborene te beurt had moeten vallen. Maar Gijs moest van zijn moeder naar andere opa worden vernoemd omdat die, vlak voor de geboorte van Gijs, in de hongerwinter was overleden. Ton was nog geen zeven, was al naar bed en had dus geen stemrecht.

Er werd instemmend geknikt en 's avonds toen ze allemaal om het kraambed van hun moeder heen stonden, legden ze het aan hun ouders voor. Gijs, die zijn militaire dienstplicht net had vervuld, nam plechtig het woord. Zijn vader zat een beetje scheef naast moeder op het bed.

"Ma, we hebben met z'n allen overlegd en zijn tot de conclusie gekomen dat we ons kleine zusje het best "Ariena" kunnen noemen. Naar uw broer Adrie. Wat vindt u ervan? En, wat vindt pa ervan? Gijs trachtte voor zijn vader met z'n vingers de naam "Ariena" te spellen, terwijl hij tegelijkertijd zwaar articuleerde. Gijs z'n vingers raakten een beetje in de knoop, maar pa scheen het te begripen.

“Aaariiiiena” kwam er uit zijn mond en Gijs z’n broers dansten al toen er twinkels verschenen en moeder begon te lachen.

“Hallo Ariena” en Rudie knuffelde z’n zusje bijkans dood, terwijl ze nog aan de borst van moeder lag. Ze schoot los, trachtte moeders tepel weer te vinden, maar dat lukte niet meteen. Er klonk een luidkeels protest uit de keel van kleine Ariena. Hé, dat kon ze dus ook.

De tranen rolden Ariena over de wangen bij het aanschouwen van die energieke man op de foto.

“Hadden mijn oudere broers dan niet in de gaten dat ik stikte van verdriet?”

“Dat ik me ontzettend alleen voelde die dag?”

“Ik hoorde er toch ook bij?”

“Waarom mocht ik niet mee?”

“Waarom moest ik weg?”

Gijs stond plotseling als aan de grond genageld, daar in de hal van het oude huis.

“Dat ma op die dag vreselijk in de war was en Ruud ook, want hij had de klap moeten opvangen, dat kan ik nog begrijpen, maar ik had al vijf volwassen broers. Waarom hebben die mij in de steek gelaten? Waarom mocht ik niet mee?”, klonk het zachtjes in de hal.

Op haar eerste twee levensjaren na had Gijs zijn zus nog nooit zo verdrietig gezien. En hij, alleen hij, was daar verantwoordelijk voor geweest. In de zeventiger jaren waren de psychologen het er helemaal niet over eens. De meerderheid vond dat het schadelijk voor kinderen zou zijn als zij al dat leed zouden moeten aanschouwen. Een kleine minderheid vond dat kinderen dat leed beter en sneller konden verwerken dan volwassenen. Maar dat was een minderheid en kleine Ariena was pas negen toen het noodlot voor het eerst hun gezin trof. Als oudste van het gezin had hij toen besloten dat het niet goed voor haar was. Dat zij er een trauma aan over zou houden als zij meeging en al dat verdriet moest aanschouwen. Dat zij daar jarenlang last van zou houden. Dat het niet goed was voor een kind om dat mee te maken.

En nu, 29 jaar na dato, gebeurt precies het tegenovergestelde. Stort zijn zusje in omdat hij haar had weggehouden bij het verdriet van toen. Daarvoor in de plaats had hij haar 29 jaar lang eenzaamheid, onbegrip en verdriet bezorgd. En nu, nu, anno 2005, kwam alles er bij haar uit in één explosie van tranen. Gijs kromp ineem, stond vastgenageld in de deuropening. Met zijn ene been in de hal, zijn andere been in de woonkamer. Hij kon geen vin verroeren.

Terwijl in de hal van het huis een tientallen jaren oud trauma tot volle uitbarsting kwam, was, maar een paar meter verder, de stemming in de woonkamer ronduit feestelijk. Moeder vierde haar 81ste verjaardag. Dat deed ze liever bij Gijs en Gonda in het grote huis in Rijsoord dan in haar vijftienvierkantemeterkamer in de Helga, de ouderenbewaarpplaats in het Rotterdamse Alexanderpolder.

Vorig jaar, op haar tachtigste, hadden ze haar met een huurtram dwars door Rotterdam gereden, zo dicht mogelijk langs alle huizen die zij in haar leven bewoond had. Ze genoot met volle teugen. Een tramrit langs al je voormalige woonplekken was niet iedereen gegeven. Maar zoon Frits, die jaren bij de RET trambestuurder was geweest, kon dat wel regelen. Onderweg zette hij eigenhandig elke wissel in de richting van het volgende woonhuis en zo trok de tachtigjarige geschiedenis van hun moeder aan haar voorbij.

Dat was vorig jaar. Gisteren was zij 81 geworden en de sfeer in de kamer was bij het verder leegraken van de krat met bier aanzienlijk verbeterd. Broer Henk had hem al aardig geraakt, toen ons moeder zei: “Nou, nou, 81 jaar, wat een leeftijd. Toen ik met m’n magere benen in de hongerwinter zo’n honderdtachtig kilometer moest lopen om voedsel te pakken te krijgen, had ik niet kunnen denken dat ik ooit zo oud zou worden”.

Henk was het daar helemaal mee eens:

“Dáár moet op gedronken worden, hi, ha, ho, dáár moet op gedronken worden hi, ha, ho”.

En: “Nog langer zal ze leven, nog langer zal ze leven, nog langer zal ze leven in de gloria, in de gloria, in de gloria”.

“Hiep, hiep, hiep, hoera! Hiep, hiep, hiep, hoera! Hiep, hiep, hiep, hoera!”

Onwetend van het tranendal in de hal van het huis hief Henk nog een keer aan: “Ze leve hoog, ze leve hooog, ze leve hoog, ze leve hooog, ja hoog, zo hoog, ze leve hoooooog!”

Henk was niet te stoppen, vooral niet toen Frits vertelde dat hij voor zijn beide dochters die dag ervoor een bed, met daaronder een bureau en een trap om in het bed te komen, had gekocht. “Zo’n hoogslaper, weet je wel?”

En Henk viel weer in: “Ze slapen hoog, ze slapen hoog, ze slapen hoog, ze slapen hoog, ja hoog, zo hoog, ze slaapen hooooog!”

Het werkte aanstekelijk en ondanks het vroege vertrek van zus Ariena uit de woonkamer zat de sfeer er nog heel goed in. Alle gasten in de kamer zongen het spontaan bedachte lied uit volle borst mee.

Gijs kon het niet meer aanhoren. Hij sloot de deur van de woonkamer en stapte definitief de hal in. Zoveel tegenstelling kon hij niet verdragen. Ariena had het toch al niet zo gemakkelijk gehad in haar nog betrekkelijk jonge leven. Als jongste telg in een gezin van zeven kinderen, waarvan haar oudste broer maar liefst éénentwintig jaar ouder was dan zij zelf, was zij al gauw het huis uit gegaan.

Tot hun verrassing was zij in no-time getrouwd met Maikel. Maikel was enig kind in zijn gezin, dus dat was even wennen voor Maikel. De zes broers van Ariena waren natuurlijk reuze benieuwd naar Maikel. Want, “dank je de koekoek”, als je vrijwel alleen maar broers hebt, heb je ook vrijwel alleen maar schoonzussen. En die schoonzussen hadden nogal eens fikse discussies met elkaar, hetgeen weer op de zenuwen van al die mannen werkte. Eindelijk een zwager in de familie was dus nooit weg. Ariena was opgegroeid tot een wat kleine, maar toch aantrekkelijke stevige dame, die haar broers aardig van repliek kon dienen. De verwachtingen waren derhalve hoog gespannen toen Ariena haar toekomstige wederhelft zou komen presenteren.

Ze gunden hun zus natuurlijk een ontzettend aardige boom van een kerel. Een leuke stevige jonge boom tussen hun reeds gepokte en gemazelde boomstammen. Edoch, naar hun maatstaven was Maikel de periode “struik” nog niet helemaal ontgroeid. Hij oogde in hun

ogen nog wat kleintjes. Bovendien keek hij wat anders tegen de wereld aan, dan zij, trotse Vorstenbürgers, gewend waren. Desondanks lag hij voor onze zus snel op de knieën. Voordat zij, beschermende broers, er een stokje voor hadden kunnen steken, smolt Ariena voor Maikels avances. Alleen thuis zitten met een zestigjarige moeder was ook niet alles.

In recordtijd was de ambtenaar van de burgerlijke stand opgetrommeld, waren de boterbriefjes ondertekend, was hun zus aan hun oog onttrokken en werd zij meteen de struik ingetrokken.

Maikel had geen hoge pet op van zijn zes zwagers, terwijl zij toch een cadeautje waren van jewelste, vonden zij. Hij pakte hun enige zus af en bleef tot hun afgrijzen vervolgens op veilige afstand. Geen kans om hem eens flink op de kast te jagen, hetgeen zij met hun schoonzussen gewend waren.

Ariena kreeg al snel een klein manneke van Maikel cadeau, maar ondanks de getekende boterbriefjes boterde het niet meer zo. Er werd niet meer gelachen. Haar struik werd nimmer een boom en de bladeren werden dof, ook al poetste ze er nog zo hard aan. Vrouwe Justitia kwam eraan te pas met haar blinddoek, haar weegschaal en haar zwaard en met een forse klap kliefde zij het huwelijk weer in twee onafhankelijke delen.

Wat nu? Het broederschap Vorstenbürger kreeg weer enige hoop dat zus Ariena in het donkere bomenbos nu eens een stoere eik zou vinden die haar in zijn takken zou nemen, haar zou optillen, omhelzen en haar levenslang op handen zou dragen.

De hoop van de broeders werd al snel bewaarheid, want inmiddels door de wol geverfd, had zuslief al enig voorwerk gedaan. Met een brede smile stelde zij korte tijd later geen eik, geen beuk, maar zelfs een brede, knoestige plataan aan ons voor. Hun nieuwe zwager had een borstkas waar geen enkele Vorstenbürger maar in de verste verte aan kon tippen. Jeroen, heette hij, ongetwijfeld vernoemd naar Jerommeke, de Belgische krachtpatser. Bij de aanblik van de nieuwe aanwinst van Ariena verschrompelden de Vorstenbürgers plots tot

jonge aanplant. Een minderwaardigheidscomplex lag op de loer. Wat een kerel. Het was niet alleen zijn aanblik die alle meiden jaloers deden omkijken, nee, ook zijn inborst was van een warmte waarvan iedereen ging gloeien. Ariena in ieder geval. Zij liep zo trots als een pauw door de arena met een blik van: “Kijk, die is van mij!”. Jeroen stal hun harten, maar ook die van Ariena. Hij hielp haar, beschermde haar, drukte haar aan zijn hart. Zij vertelde hem van haar verdriet van vroeger, van haar onbegrip over haar broers die haar in de steek hadden gelaten, die haar hadden weggestuurd op één van de belangrijkste momenten van haar leven, van haar trauma waar zij maar niet overheen kon komen.

“Vertel het hen. Praat er met hen over. Anders blijf je er je leven lang mee zitten. Er moet een verklaring voor zijn. Je hebt hartstikke aardige broers”, zei Jeroen.

En Jeroen nam haar in haar armen, hield haar lang vast en knuffelde haar nog eens: “Vertel het hen!”

Daar stond ze dan, in de gang van het oude huis. Het was eruit, inclusief de tranen van tientallen jaren. Gijs kon het niet langer aanzien. Hij pakte haar, terwijl ook bij hem de tranen over z’n wangen liepen.

“Hé, lieve meid, we hebben je nooit pijn willen doen. Er is een logische verklaring voor, maar we hebben het verkeerd gezien. Ik zie het nu pas. Het kostte me dertig jaar om te kunnen zien dat we het verkeerd hebben gedaan. Dat we de verkeerde keuze hebben gemaakt. Dat we je een immens verdriet hebben gedaan. We zijn geen onmenssen”.

“Ik kom over een paar dagen bij je langs. Dan zal ik het je vertellen. Vertellen hoe het allemaal gelopen is. Hier in deze sfeer in huis kan ik dat niet. Vind je dat goed?”

Ariena knikte, ze vond het goed. Gijs sloeg zijn armen nog een keer om haar heen en nam afscheid van haar. Ze deed de huisdeur open, stapte op de parkeerplaats in haar auto en reed huiswaarts, naar haar platoon die thuis in spanning op haar wachtte.

Proloog 2 - ‘Jeanne d’Arc’

Zelf had ik er eigenlijk amper acht op geslagen, op die foto's. Dat van mijn familie, de Vorstenbürgers, bijna niets bekend was. Dat er, behalve van mijn vader, eigenlijk amper een foto van hen te vinden was. Alleen toen wij, mijn broers en ik, nog heel erg jong waren, vroegen mensen wel eens of wij misschien familie waren van die wereldberoemde piloot, die ook Vorstenbürger heette. Als wij dat dan aan onze vader vroegen dan knikte hij stilletjes. Nooit ging hij er dieper op in. Was er iets met onze familie? Schaamde hij zich ergens voor? Wij lieten het maar zo. Vóór mijn vader was er eigenlijk geen familie!

Mijn vader was doof, doofstom zeiden ze vroeger. Wij spraken met hem half in gebarentaal, half in “liplezentaal”. Hij kon uitstekend liplezen, “spraakafzien” zeggen de doven tegenwoordig, waardoor wij onze gebarentaal niet goed ontwikkeld hebben. Onze moeder was niet doof, integendeel zij hoorde vaak meer dan ons lief was. Maar haar gebarentaal was minstens zo goed als die van mijn vader. Zelfs dove mensen die haar zagen ‘spreken’, dachten zeker te weten dat mijn moeder ook doof was. Niet gek natuurlijk, want mijn moeder was, naast de vrouw van mijn dove vader, een horend kind van twee dove ouders. Daarnaast had zij ook nog eens twee dove ooms. Het leven van mijn moeder speelde zich daarom hoofdzakelijk af tussen doven.

Mijn vader was meestal een vrolijke kerel, populair onder de doven, een ras toneelspeler. In ons huis was het vroeger een drukte van belang. Zeker driekwart van ons bezoek was doof. Maar stil was het niet. Druk gebarende doven geven in een kleine arbeiderswoning meer drukte dan druk pratende horende mensen, ervoeren wij.

Mijn vader had het nooit over zijn familie. Hij schudde zijn hoofd, haalde zijn schouders op, of zocht de krant. Uit piëteit voor mijn vader gingen wij het onderwerp maar uit de weg. Voor ons was hij door God zomaar ergens op onze aardbol geplaatst. Wij hadden daar maar mee te leven. Nooit kwamen wij mensen met onze achternaam

tegen. Tientallen jaren hebben wij daarmee geleefd.

De naam “Vorstenbürger” moest ik altijd spellen. Vrijwel niemand schreef dat in één keer goed. Totdat wij, Gonda en ik, bij toeval op één van onze fietstochten door Europa in het vestingstadje ‘Rothenburg ob der Tauber’ terechtkwamen. In het hotelletje aan de rand van dit mooie stokoude vestingstadje schreef de receptioniste in één keer onze naam goed, zelfs inclusief ‘umlaut’. Verbaasd keken mijn vrouw en ik elkaar aan. Voor het eerst in jaren vroeg men niet onze naam te spellen. Na de maaltijd wandelden we door één van de vele poorten het stadje in. Het stadje was omgeven door een dikke hoge stadsmuur. Op elf punten stonden torens met een toegangspoort. De straat meteen achter één van de torens, met de uitnodigende naam Galgenstrasse, bestond uit kinderhoofdjes en liep in de richting van het centrale plein. We waren nog geen vijftig meter de straat ingelopen of mijn vrouw stond ineens stil. “Kijk nou eens!”, riep ze uit. Ik draaide mijn hoofd naar de deur van het huis waarvoor wij stilstonden. Op het kleine naamplaatje stond: “F.J. Vorstenbürger”.

Verrast liepen wij de straat verder door, richting het oude centrum. De huizen aan beide kanten van de straat waren in pastelkleuren geschilderd, de meeste lichtgeel, sommige met vuurrode-, sommige met olijfgroene luiken. Ze leken grotendeels uit de veertiende eeuw te stammen. Op het laatste pand was, boven de ingang van de winkel, een plaquette aangebracht met een familiewapen dat het meest deed denken aan een ridder, maar dan eigenlijk de vrouwelijke kant daarvan. Een soort “Jeanne d’Arc”. Het wapen intrigeerde me. Ik maakte er met mijn mobieltje een foto van.

We liepen verder, straatje links, straatje rechts en kwamen al gauw op het centrale plein. De huizen en hotels daar vertoonden alle kleuren van de regenboog. Op deze mooie zonnige zomeravond zaten de terrassen vol. Onmogelijk om er niet vrolijk van te worden. Op het centrale plein, de Marktplatz, met het imposante raadhuis van Rothenburg, keek mijn vrouw gebiologeerd naar de enorme kerstwinkel van Käthe Wolfahrt. “Weihnachtsmuseum” stond er op de gevel. Kerstsfeer bij tropische temperaturen. De mussen vielen

dood van het dak, maar mijn vrouw stond al voor de etalage voordat ik er erg in had. Ik heb meer met geschiedenis en historische gevels. Mijn oog werd getrokken door het mooie oude pand op de uiterste hoek van de Marktplatz. Het bleek de winkel van een kunsthandelaar. In de etalage stond, naast een aantal mooie antieke spulletjes, een foto van een stevige man met een hoed op. Op de foto stond hij naast de voormalige Amerikaanse president Eisenhower, zag ik. De foto stond middenin de etalage; een aantal kleine maar dure antieke meubeltjes stond er naast. ‘Zeker de eigenaar van de zaak, die pronkt met die voormalige generaal van de geallieerden’, vermoedde ik. Mijn vrouw had zich met enige moeite losgeweekt van de etalage van Käthe Wolfahrt en tikte mij op de schouders. Dat deed ze alleen als ze iets gewichtigs te vertellen had, wist ik. Ik keek om en zag dat ze met haar wijsvinger omhoog wees. Daar, recht boven mijn hoofd, hing een groot uithangbord aan het pand. Ik was met stomheid geslagen; “Ernst Vorstenbürger”- “Antiquitäten” stond er op het uithangbord.

Van alles schoot er door mij heen, maar vooral het gezicht van mijn vader zag ik in gedachten, terwijl hij zijn hoofd schudde als wij naar zijn familie vroegen. Het kon niet uitblijven, even later stonden wij middenin de antiekzaak. Aan de verkoopster achter de toonbank vertelden wij dat wij uit Holland kwamen, maar dat wij desondanks ook Vorstenbürger heetten, precies zoals de eigenaar van de antiekzaak. Toen betrok het gezicht van de verkoopster. Haar baas was vorig jaar overleden, vertelde ze. Sindsdien stond zijn foto in de etalage naast die voormalige Amerikaanse president. Ernst was in de oorlog loco-burgemeester geweest van Rothenburg. Hij had begin 1945 kunnen voorkomen dat de Amerikanen zijn eeuwenoude vestingstadje zouden bombarderen. “In Rothenburg wordt hij op handen gedragen”, zei ze.

Ze dacht even na: “Ich habe vielleicht noch etwas für dich. Mein Chef hat sich einmal mit der Herkunft des Namens Vorstenbürger befasst und ein Buch darüber geschrieben. Ich habe noch zwei oder drei übrig. Vielleicht möchten Sie eines kaufen. Es kostet zehn Mark”. Mijn vrouw en ik keken elkaar enthousiast aan. Ik had moeite om

geen gat in de lucht te springen:

“Ja, das möchte ich gerne. Dieses Buch ist für unsere Familie sehr wichtig. Wir wissen nichts über unsere Abstammung”.

Opgetogen verlieten wij de antiekwinkel. Voor een tientje hadden wij zomaar de ontstaansgeschiedenis van onze familienaam in handen, zelfs terug tot aan het jaar 1078, zagen we. En ... op de omslag van het boek, aan de achterzijde, stond een zwartwit foto van een familiewapen. Het was nota bene de foto die ik net genomen had van die zogenaamde ‘Jeanne d’Arc plaquette’.

Vlak voordat de schemering inviel, wilde mijn vrouw toch ook nog even de Iglesia de San Juan bekijken. Ze is gek op kerken. De Franse naam van de Johanneskirche aan de vlak achter de Marktplatz liggende Burggasse, stamt nog uit de tijd dat Rothenburg ob der Tauber de hoofdstad was van Frankenland. De aan de buitenkant nogal slordig gekleurde paars-roodachtige kerk had, in de ruimte waar de eredienst gehouden wordt, vrij veel beelden staan; historische, maar ook moderne beeldhouwwerken. Aan de wand naast de preekstoel zagen we een in steen uitgehouwen tafereel. Het ging om een man in een harnas, met vier jongens achter hem. Daarachter stond een vrouw, met vier meisjes daar weer achter. Mijn vrouw las het onderschrift hardop voor: “Gründer dieser Kirche im Jahr 1451...” Toen stopte ze even en ze keek mij weer verbaasd aan: “Wolfram Vorstenbürger, Ritter am Hofe Karls IV”. In de hoek van de plaquette stond het familiewapen dat ook op het boek stond dat ik in mijn hand had en dat op de zogenaamde “Jeanne d’Arc plaquette” leek. ‘Hier, of ergens in de buurt van dit stadje, moet de verre familiegeschiedenis van mijn vader liggen’, dacht ik. Vermoeid door zoveel verrassingen viel ik die avond vroeg in slaap. Het boek met de kennelijke ontstaansgeschiedenis van onze familienaam had ik slechts even kunnen doorbladeren. Maar het belangrijkste moest nog komen.

De volgende dag fietsten wij, op onze reis naar Wenen, verder langs het riviertje de Altmühl, dat in de Donau uitmondt. Pas ’s avonds kon ik het Duitstalige boek van onze familiegeschiedenis eindelijk eens serieus doorlezen. Al snel viel mij op één van de pagina’s de foto

op van een kasteel. Het was hetzelfde kasteel waar wij die ochtend koffie hadden gedronken. Het bleek het kasteel van diverse ridders Vorstenbürger. Ritter Ulrich Vorstenbürger was in het jaar 1371 de eerste Vorstenbürger die het kasteel bestuurde. Zijn kleinzoon Wolfram nam het beheer van de burcht tientallen jaren later over. Het kasteel had de naam “Schloss Vorstenburg”. ‘Verrek’, dacht ik, ‘het lijkt wel of onze familienaam van die Vorstenburcht afstamt’.

Aan het eind van de zeventiende eeuw had er na enig tumult onder de Vorstenbürgers een splitsing plaatsgevonden, stond er in het boek. De afstamming van de adellijke tak verhuisde richting Basel, langs de Rijn, en nog enigszins verderop richting het meer van Genève. In Lausanne sloot deze tak van de familie zich aan bij de Eglise Wallone.

“Maar je vader was toch ook van de Waalse kerk. Je moeder heeft dat ooit eens verteld. Heeft met de Hugonoten te maken”, zei mijn vrouw.

Het kon niet missen. Daar op dat kleine zolderkamertje in een oud hotel langs de Altmühl stuitte ik plotseling op de verre ‘roots’ van mijn vader. De vader die nooit over zijn voorgeslacht wilde praten. Het toevallige handvat naar ons voorgeslacht pakte ik met beide handen aan. Ik moest en zou te weten komen hoe het met die familie was gegaan en waarom mijn vader eigenlijk niets met zijn familie te maken wilde hebben. Ik zocht en zocht door de eeuwen heen en zag wat de macht van koningen, keizers, en dictators met mijn familie, de Vorstenbürgers, had gedaan. Wat oorlogen en pandemieën direct en indirect voor schade hadden toegebracht aan de grote en kleine mensen van mijn familie en hoe die omstandigheden de aanleiding zijn geweest voor het verlies van de adellijke status en de enorme eenzaamheid in mijn vaders jonge leven. Maar bij dit jarenlange onderzoek werd één ding zeker: Mijn vader was een kind van de Vorstenburcht.

Wij ontdekten waarom het logisch was waarom het voor onze vader schier onmogelijk was om over zijn familie te vertellen, waarom hij niet reageerde op onze vragen daarover, welke onmenselijke gedragingen zich hebben afgespeeld in zijn geschiedenis. We

ontdekten hoe zijn ouders, grootouders en oorspronkelijke familie zich heeft gedragen en hoe het kwam dat een van oorsprong gezond kind uiteindelijk veranderde in een mens die zich slechts in gebarentaal kon uiten.

Gijs

Hoofdstuk 1 - De vlucht uit Duitsland - 1770

In de zeventiger jaren van de achttiende eeuw arriveerde de eerste Vorstenbürger in ons land. De Vorstenbürgers ontleen hun naam aan het kasteel De Vorstenburcht in het Duitse Colmberg, nabij Rothenburg ob der Tauber, de toenmalige hoofdstad van Frankenland. Het kasteel werd vanaf de middeleeuwen in opdracht van keizer Karel IV beheerd door het adellijke geslacht Vorstenburg. Ridder Ulrich, net als de keizer geboren in Praag, in Bohemen, was de eerste Vorstenburger in dienst van de keizer. Van de veertiende tot halverwege de zestiende eeuw hadden de Vorstenburgers, of zoals de Rothenburgers zeiden, “die Vorstenbürger”, een enorme invloed in het Frankenland. Als beschermheren van de bevolking werden zij op handen gedragen. In het jaar 1451 liet ridder Wolfram Vorstenbürger ter ere aan de apostel Johannes in Rothenburg de Johannes Kirche bouwen.

Na de reformatie in de zestiende eeuw speelde het Rooms Katholieke en adellijke geslacht Vorstenbürger geen grote rol meer in het bestuur van het keizerrijk. Het deel dat Rooms Katholiek wilde blijven, splitste zich af in de richting van het Zwitserse Lausanne, maar sloot zich later aan bij de Waalse kerk. Een deel hiervan vestigde zich een eeuw later in de omgeving van Worms aan de Rijn.

De aldaar wonende Heinrich Vorstenbürger was in de zeventiger jaren van de achttiende eeuw sergeant in het Duitse Bondsleger. Een echt Duits leger was er eigenlijk niet. Duitsland was een bond van kleine staatjes, veelal vorstendommertjes binnen het Heilige Roomse Rijk. Oostenrijk en Hongarije vormden in die periode één grote sterke natie. De diverse vorstendommertjes in het midden- en zuidelijke deel van Duitsland vormden het geheel van de toenmalige Duitse Bond. Zij hadden hun eigen leger, waar Heinrich onderdeel van was.

De westelijke en noordelijke Duitse staten kwamen aan het eind van de achttiende eeuw in toenemende mate onder invloed van het

machtige Pruisen. Pruisen heerste al over het oosten van Duitsland, een groot deel van Polen en het zuidwestelijk deel van Rusland. In tegenstelling tot het Duitse zuiden, waar een vorm van Frans-Bourgondische gemoedelijkheid heerste, was het noorden, onder invloed van de Pruisen, een stuk agressiever.

In de zuidelijke staten was men er rond 1770 al bang voor dat de Pruisische tentakels in de volgende decennia wel eens verder zouden kunnen gaan reiken dan gewenst. Er waren nogal wat Duitse soldaten die vreesden dat zij straks het kille militaire regime van de Pruisen niet zouden kunnen ontlopen. Menige soldaat nam de kuierlatten richting “die Nederlande” om zo de confrontatie met de Pruisen uit de weg te kunnen gaan. Zo ook Heinrich, die zich in het najaar van 1772 in het Achterhoekse Hummelo in de warme armen van de schone Harmina nestelde. Heinrich kon op dat moment onmogelijk vermoeden dat de hormonen die Harmina bij hem deden wakker schudden zo’n anderhalve eeuw later de redding zouden betekenen van zijn nageslacht. Door het passeren van de Nederlandse grens ontkwamen zijn kinds kinderen en de kinderen daar weer van aan één van de bloedstigste oorlogen in de geschiedenis van de mensheid: de Eerste Wereldoorlog. Dat in Nederland de naam Vorstenbürger in meervoud foutief als Vorstenbürgers werd uitgesproken, werd door Heinrich en Harmina als een onbelangrijke bijzaak beschouwd.

De negentiende eeuw had inmiddels zijn intrede gedaan. Zoals eeuwen daarvoor meenden keizers, koningen, admiralen en hun generaals ook in deze nieuwe eeuw te vaak dat de oppervlakte van hun land te beperkt was. Het land in West Europa was nog grotendeels in eigendom van adellijke personen. Wilde je de oppervlakte van je land op een vreedzame wijze vergroten dan maakte je de prinses en erfgename van het buurland zó intensief het hof dat zij instemde met een huwelijk.

Gedeelde vreugd was in zo’n geval dubbele vreugd, want naast de echtelijke geneugten des levens viel je dan vaak nog automatisch een stuk buurland ten deel. Dat was niet geheel automatisch. Je diende schoonpapa eerst op materiële wijze voor het recht op zijn dochter te

compenseren, zodat schoonpapa van een nóg feestelijker oude dag kon genieten. Hoe groter de schoonheid van de nieuw aangeworven echtgenote, hoe meer er in de buidel getast diende te worden.

Een adellijk huwelijk zorgde voor de meest vreedzame manier van machtsvergroting. In de begintijd van de Nederlandse Vorstenbürgers ging het er in Europa echter minder vriendelijk aan toe. Machtshebbers maakten ruzie met buurlanden. Ze deden veelal op een slimme of brute manier aan landjepik, waardoor de grenzen van naties steeds weer veranderden.

Terwijl het Pruisische Rijk het vreedzame deel van Europa steeds verder bedreigde, zaaiden de Vorstenbürgers lustig voort. In Nederland ontstond een respectabele familie die opviel door de avontuurlijke geest en het zelfstandig kunnen voorzien in eigen levensonderhoud. De Vorstenbürgers bleken mannen en vrouwen van stavast, mannen met opgestroopte mouwen en vrouwen die de schouders onder het leven zetten. In de loop van de negentiende eeuw zakte de familie steeds verder de Rijn af.

Aan het eind van de negentiende eeuw nam de urbanisatie toe. Er kwam een grote trek naar het westen, want daar was werk. In het kielzog van veel Nederlanders dreef de voormalige Duitse familie mee richting nieuwe industriegebieden. Rond het jaar 1900 werden Vorstenbürgers gesignaleerd in de regio's Baarn, Bussum en bij de uiteindelijke monding van de Rijn in de regio Rotterdam. Ook in rijkere gebieden in en rond 's Gravenhage en zelfs in Wassenaar en Aardenhout vestigden zich Vorstenbürgers. De familie groeide en bloeide. In het begin van de twintigste eeuw bleken Heinrich en Harmina de Nederlandse stamouders van inmiddels ruim zeshonderd nakomelingen. Dit ondanks de enorme kindersterfte waardoor de beroemde familie werd getroffen in de achttiende en negentiende eeuw.

De Franse Slag - 1871

Terwijl de Vorstenbürgers zich in Nederland in een veilige haven waanden, verslechterde de politieke toestand in Europa. De Pruisen hadden uiteindelijk toch hun tentakels uitgeslagen naar de Zuid-Duitse staten. Om bloedvergieten te voorkomen, werd door de staten een verdrag ondertekend, waarbij de Pruisische koning werd geaccepteerd als leider. Frankrijk werd echter ongerust over de toenemende macht van de Pruisische koning. De Franse overheid vond het daarom tijd om die gevaarlijke Pruisen eindelijk eens mores te kunnen leren. In 1870 verklaarde Frankrijk Pruisen de oorlog in de stellige overtuiging dat het Franse leger de Pruisen zou kunnen verslaan. De Fransen overspeelden echter hun hand. Na enkele bloedige veldslagen bleef van het Franse leger weinig meer over. Binnen een jaar veroverden de Pruisische legers Parijs en werd in de Spiegelzaal in Versailles het grote Duitse Rijk uitgeroepen. Koning Wilhelm liet zich tot keizer kronen. 'En passant' werden de Franse provincies Elzas en Lotharingen bij het nieuwe Duitse Rijk gevoegd.

Hoofdstuk 2 – Vlucht uit de tuinderij

Kaatje

De vijfde generatie Vorstenbürgers diende zich aan. Eind januari 1870 werd een nieuwe telg geboren die, familiegetrouw als de Vorstenbürgers waren, Hendrik genoemd werd, naar zijn grootvader en stamvader Heinrich. Hendrik bleek een sterke kerel, aanzienlijk sterker dan zijn broer en zussen. Zijn jongste zusje Catharina werd maar elf maanden oud. Zijn jongste broer stierf op 18-jarige leeftijd. Terwijl de Fransen en Duitsers hun onmin over elkaar verspreidden en er over en weer snode plannen werden gesmeed om elkaar het leven zo zuur mogelijk te maken, groeide Hendrik in het vredige Rijk der Nederlanden op tot een stoere Hollander.

Hendriks opa was jaren eerder verhuisd van het oosten naar het westen van het land, van Velp naar de Hof van Delft. Hij was daar uitgegroeid tot de belangrijkste tuindersbaas van de omgeving. Opa leverde zijn producten aan de notabelen van Delft. Hij verdiende er een aardig centje mee en liet een fors bedrijf achter voor zoon Gerard, de vader van Hendrik. De stad Delft rukte echter op en het tuinbedrijf van vader Gerard kwam in de knel. Vader Gerard verkocht het tuinbedrijf voor een aanzienlijke prijs aan de gemeente die er voor de sterk uitbreidende bevolking een groot aantal nieuwe huizen liet bouwen. Vader Gerard verhuisde met vrouw en kinderen naar een gloednieuw tuinbedrijf aan de rand van Voorburg.

Dat vond Hendrik niet erg want in Voorburg woonde Kaatje die hij al eens eerder had ontmoet. Kaatje was een Rotterdamse en had een schoon bekkie. Een paar jaar daarvoor was zij naar de Wagenstraat in 's Gravenhage verhuisd en daar kwam Hendrik haar tegen. Kaatje was wel een dik jaartje ouder dan Hendrik maar daar stond tegenover dat Hendrik zo'n stevige manspersoon was dat Kaatje al snel vlinders in haar buik kreeg. Maar wat doe je daar aan, midden in de drukke Wagenstraat in Den Haag. Daar wist Hendrik wel wat op. Vader had een uitgebreid tuincomplex. Aan de randen van het complex had hij een paar kleine schuurtjes gebouwd om overal

wat tuingereedschap bij de hand te hebben en niet elke keer met schoffel en schep van hot naar her te moeten rennen. Het was de maand juli van het jaar 1892 en de mussen vielen dood van het dak. Het schuurtje op de noordwestelijke hoek van het tuincomplex lag echter vlak naast een paar forse eiken die juist op het heetst van de dag de nodige koeling boden. Jammer dat het nog lang zo licht was op deze dag en jammer ook dat de ruimte in het schuurtje zo beperkt was, maar een kniesoor die daar op lette. Hendrik zette de traditie van de Vorstenbürgers voort en Kaatje liet haar vlinders één voor één ontsnappen, niet te snel, maar toch. Heel even schoot hem nog de waarschuwing van zijn vader te binnen: “Pas op jongen, één ogenblik van onbedachtzaamheid, kan maken dat men jaren schreit”, maar de hemelse blik van Kaatje werkte deze onzalige gedachte ogenblikkelijk weg.

Vader kreeg gelijk. Dat ene moment van onbedachtzaamheid, dat moment van hemelse sferen, van vladderende vlinders, van warmte, van omstrengeling, van totaal opgaan in elkaar, dat ene moment in het schuurtje in de noordwesthoek onder de drie eiken, zou de toekomst van Hendrik en Kaatje gaan bepalen. Geen moment voorafgaand aan een toekomst van jarenlang verdriet, van kommer en kwel of jarenlang chagrijn. Nee, Hendrik was een Vorstenbürger. Die hadden wel vaker met dit bijltje gehakt.

Hendrik zette zijn brede schouders onder het leven, werkte zich driemaal in de rondte en zorgde ervoor dat het tuinbedrijf van pa uitgroeide tot het grootste en meest welvarende tuincentrum van de regio Den Haag. Kaatje deed echter bepaald niet voor Hendrik onder. Zij was in Rotterdam geboren, de stad van de opgestroopte mouwen en de werklust. Samen zouden ze dat heerlijke moment van onbedachtzaamheid het hoofd bieden en ten strijde trekken.

Op 23 november 1892 vond in het stadhuis van 's Gravenhage de huwelijksplechtigheid plaats tussen Hendrik Vorstenbürger en Catharina Louise Houtman. Je zal toch als een simpele Houtman in de stadsdriehoek van het stinkende Rotterdam geboren worden, waar de straatjes boven op elkaar gebouwd waren, waar de muren van de

huizen rechtstreeks uitkwamen in de stadsgrachten, waar drinkwater en menselijk afval zich mengden en... daarna als Vorstenbürger mogen leven in het dure Voorburg bij Den Haag waar de hoge ambtenaren met een hoge mate van plechtstatigheid door de lanen liepen. Kaatje werd er blij van. Tijdens de trouwplechtigheid had Kaatje al een klein buikje maar dat mocht de pret niet drukken en bovendien kon zij die lichtjes bewegende bolling nog aardig onder haar geplooid bruidsjacon wegwerken.

Gerard of Gerardina zou “het” gaan heten, naar Hendrik z’n pa. Dit als dank voor de warmte die hij uitstraalde nadat hij had gehoord dat Hendrik Kaatje zwanger had gemaakt, waarbij Hendrik overigens wijselijk had gezwegen over de hemelse sferen in het schuurtje onder de eiken. Hendrik had verwacht dat vader Gerard in woede zou uitbarsten, hem een afschuwelijke losbol zou noemen, hem zou vragen of hij nog wel hersens in zijn hoofd had, hem alle hoeken van het tuincentrum zou laten zien, hem misschien wel de deur zou wijzen, waarna vader hijgend in elkaar zou storten van ellende. Maar nee, vader Gerard had gezegd: “Nou Hendrik, daar had ik even niet op gerekend. Dat wordt aanpeunen jongen, want zo’n kindje verandert je leven. En dat geldt ook voor jou Kaatje, want een kindje dat is hard werken hoor, weinig slapen, poepluiers wassen, heel veel emmers heet water halen bij de waterstoker en een huishouden runnen. Het lieve leventje is nu wel voorbij”. Kaatje hoorde het doemscenario met pretoogjes aan, liep naar haar aanstaande schoonpapa toe en gaf hem een dikke knuffel.

Vader Gerard kon niet kwaad worden. Zijn gedachten gingen vijftientwintig jaar terug toen hij in de Hof van Delft met hangende pootjes aan zijn eigen vader moest vertellen dat hij zijn Kaatje - ze heette ook Kaatje - “per ongeluk” zwanger had gemaakt. “Hij kon er niets aan doen. Hij wist niet dat het zo werkte. Hij had geen seksuele voorlichting gehad”. Meer smoezen kon hij niet bedenken. Zijn vader werd kwaad. Gaf hem twee draaien om z’n oren. Hij schold hem de huid vol. “Je kijkt maar wat je doet. Jij hebt je pik in die griet gestoken, niet ik, dus jij lost het nu zelf maar op”, had hij te horen gekregen. Toen, vijftientwintig jaar geleden, had hij zich al

voorgenomen dat hij zo'n probleem met zijn eigen kind, mocht het zover komen, nooit op die manier zou benaderen. Hij zou zijn kind de helpende hand bieden. Hem weer op poten krijgen.

Vader Gerard was er eigenlijk wel een beetje trots op dat zijn Hendrik ook met een Kaatje was thuisgekomen. Hij en zijn eigen Kaatje zouden haar en haar kindje in de watten leggen, nam hij zich voor. Per slot van rekening was hij al bijna vijfenvijftig jaar. Er waren wel jongere grootvaders in zijn tijd. En ... hij had Hendrik hard nodig in het steeds drukker wordende tuincentrum.

Hendrik en Kaatje waren blij met zo'n aardige aanstaande opa. Zoals te doen gebruikelijk bij de Vorstenbürgers bleek de periode tussen de bruiloft en de bevalling een stuk korter dan gemiddeld, want op 28 april, vijf maanden na de trouwplechtigheid werd kleine Gerard geboren. Hij had een bos donker haar, net als Kaatje, en de bouw van zijn vader had hij ook al niet. Hij was lang en dun. Binnen een paar dagen lag kleine Gerard, nadat hij de volle borsten van Kaatje tot op de laatste druppel had leeggedronken, met een tevreden lach in de door Hendrik gebouwde wieg. In de nok van de wieg had Kaatje van haar bruidsluier een hemel genaaid. Elke keer als ze naar Hendrik keek, wist ze dat ze die sluier toch nooit meer nodig zou hebben.

Gerard groeide tegen de klippen op, stoeide met Hendrik, die op zijn beurt maar geen genoeg van Kaatje kon krijgen. Het schuurtje onder de eiken stond er nog steeds maar was voor amoureuze activiteiten in onbruik geraakt. Samen met vader Gerard had Hendrik in anderhalf jaar tijd op het tuincentrum een eigen huisje in elkaar gemetseld en getimmerd, met een degelijke houtkachel voor koude winters. Oud hout hadden ze toch genoeg op het tuinbedrijf. Daar kon je zelfs meerdere winters van stoken. En op dagen dat het 's nachts heel erg koud was en de warmte van de kachel in de woonkamer niet tot de ijsbloemen op de ruiten van de slaapkamer reikte, dan dook Hendrik wat dieper onder de dekens, want daar straalde Kaatje warmte en liefde uit.

Geen wonder dan ook dat kleine Gerard al snel gezelschap kreeg van nog kleinere Henkie. Kaatje vond dat ook Hendrik moest worden vernoemd, maar Hendrik vond “Hendrik” toch wat ouderwets klinken voor dat hele kleine nieuwe leventje daar in de wieg. Dus werd het “Henk”, voorlopig nog “Henkie”, die nog net vóór het einde van de negentiende eeuw werd gevolgd door Christiaan. In de nieuwe eeuw ging Kaatje echter gewoon door met zonen baren. Eerst kwam Willem, daarna Anton en tot slot Frits. Hendrik was de koning te rijk met zijn zes zonen. Kaatje kreeg van hem de ene knuffel na de andere. Zes zonen. Daar kon je wat mee. Straks had hij twaalf jonge schouders ter beschikking die het tuinbedrijf van de Vorstenbürgers tot diep in de nieuwe eeuw tot grote bloei zouden kunnen brengen.

Oorlogsdreiging - ‘Leven op een vulkaan’

Hendrik had echter niet alles in de hand. Bij de geboorte van kleine Frits, in 1909, zag de wereld er een stuk minder gezellig uit dan toen zijn oudste zoon Gerard geboren werd. De bevolking in Nederland hield de adem in. Het smadelijke verlies van de oorlog met de Pruisische Duitsers en de annexatie daarbij van de Elzas en Lotharingen lagen de Fransen zwaar op de maag. Al spoedig na de Frans-Duitse oorlog waren de Fransen alweer bezig om hun defensie op peil te brengen. Naarmate de tijd vorderde werd de opleiding van de Franse militairen echter steeds offensiever ingericht. Desondanks durfden de Fransen, die lering hadden getrokken uit hun eerdere smadelijke nederlaag, niet van leer te trekken tegen het Duitse Keizerrijk.

In Nederland waren die spanningen al een tijdje voelbaar, ook in de tuinentrajecten van de Vorstenbürgers. Zo lang de Duitsers de handelsbetrekkingen beheersten en er geen oorlogen werden gevoerd, was er voor de Vorstenbürgers weinig aan de hand. Maar met het toenemen van de politieke spanningen werden ze regelmatig op hun toch wel behoorlijk Duits klinkende naam gewezen.

Het Duitse Keizerrijk en het deelvorstendom Oostenrijk-Hongarije hadden van oudsher banden en verdragen met elkaar. Als één van de landen zou worden aangevallen door derden zouden de verdragspartners direct militair te hulp schieten. Dergelijke verdedigingsverdragen zorgden er normaliter voor dat agressieve landen zich wel tweemaal zouden bedenken alvorens een verdragsland aan te vallen. Verdragen lagen er ook tussen het Duitse Keizerrijk en het toenmalige Groot-Turkse Rijk. Duitsland had veel bezittingen in het Groot-Turkse Rijk en achtte het daarom belangrijk dit Rijk, indien nodig, te beschermen tegen aanvallen van buitenaf.

Het ooit zo machtige Groot-Turkse Rijk had in de laatste decennia veel macht en territorium moeten afstaan aan allerlei landen die het Groot-Turkse gebied een stuk kleiner wilden maken. Vooral in de Kaukasus waren de Turken veel land kwijtgeraakt aan de Russen.

De Russen waren daarom niet populair in Groot-Turkije. Als gevolg daarvan sloten de Turken met een zware oorlogsvloot de Bosporus af, de kortste toegang van de Russen tot de Middellandse Zee en de Atlantische Oceaan. De Russen moesten noodgedwongen omvaren via de noordelijke ijszeeën, hetgeen hen nogal irriteerde. De Turken hierom aanvallen durfden de Russen niet omdat zij dan, conform het Turks-Duitse verdrag het risico liepen op een aanval van het sterke Duitse Rijk in de westflank van Rusland.

- Verdrag Frankrijk - Rusland -

Het Turkse Rijk had ook grote bezittingen verloren aan Frankrijk en Groot Brittannië. Landen aan de noordkust van Afrika, die eeuwenlang onderdeel waren van het Turks-Ottomaanse Rijk, waren veelal in Franse of Britse handen gevallen. Zowel de relatie tussen Frankrijk en Turkije als tussen Engeland en Turkije kon daarom bepaald slecht genoemd worden. Frankrijk en Rusland hadden als gevolg hiervan gezamenlijke belangen. Beide landen dienden zich te wapenen tegen het machtige Duitse Keizerrijk en beide landen hadden er belang bij om zich af te zetten tegen het Turks Ottomaanse Rijk. Eén en één was twee. De Fransen en Russen tekenden een verdrag waarbij zij verklaarden elkaar militair bij te staan vanaf de eerste dag dat één van beide zou worden aangevallen.

Groot Brittannië was tijdens die twintigste eeuwwisseling nog niet zo ver dat er oorlogsverdragen zouden moeten worden afgesloten. De Britten beheersten al geruime tijd de zeeën en zagen de zee tegelijk als hun bescherming, hun automatische waterlinie, hun militaire verdedigingslinie. “Rule Britannia, Britannia rules the waves”. Dit machtige Engelse volkslied gaf de landsaard weer. “Britannia” heerste op de golven en daarom waren de Britten voor de duvel nog niet bang. Hoewel de Nederlanders de Engelsen, in de tijd van Michiel de Ruyter, op militair terrein ooit wel eens te slim af waren geweest, was dat gevaar al tijdenlang geweken en hadden de Britten en de Nederlanders juist heel vriendschappelijke betrekkingen. De Noordzee was beider vriend en werkgebied. Nadat aan het eind van de negentiende eeuw de Nieuwe Waterweg de Nieuwe Maas met de zee verbond, groeiden en bloeiden de havens en steden van Rotterdam en Londen.

Toch begon aan de overzijde van de Noordzee in het begin van de twintigste eeuw de nodige wrevel te ontstaan over de economische expansiedrang van de Duitsers en de uitbreiding en ‘upgrading’ van de Duitse legers. Ofschoon de conservatieve Britten een machtige oorlogsvloot hadden, bleken de schepen, na een tijd van toenemende industrialisatie, toch wat ouderwets. Imposante zeilschepen, waarop machtige kanonnen, zouden wellicht toch het onderspit moeten delven tegen een sterk vernieuwde Duitse vloot van zwaarbewapende en gepantserde stoomschepen.

Duitsland was zijn tot dan toe beperkte vloot aan het uitbreiden en vernieuwen. De Duitse regering had dit besluit genomen om Duitse vrachtschepen te beschermen en daarmee de handelsbetrekkingen over zee uit te breiden. Dat standpunt werd niet alleen door de Engelsen, maar ook door een groot deel van de Europese landen gewantrouwd. Dit wantrouwen werd vooral gevoed omdat in Duitsland in 1888 een onverwachte machtswisseling had plaatsgevonden.

Keizer Wilhelm I overleed in maart, waarna zoon Frederik III van Pruisen zijn vader opvolgde. Omdat Frederik getrouwd was met een dochter van de Engelse koningin Victoria was er aan de overzijde van de Noordzee goede hoop dat de betrekkingen tussen het jonge keizerrijk en Groot Brittannië op zijn minst vriendschappelijk zouden blijven. Frederik leed bij zijn aantreden als nieuwe keizer van Duitsland echter al aan keelkanker. Hij hield het leven nog drie maanden vol. Daarna moest noodgedwongen zijn 29-jarige zoon Wilhelm II van Pruisen de regie over het Duitse keizerrijk overnemen. Het eigendomsrecht op gronden, landen en zelfs over gehele Rijken was aan het begin van de twintigste eeuw gewoon een erfkwestie. Binnen enkele maanden tijd ging de macht over het Duitse Rijk over van grootvader op kleinzoon.

- Verdrag Groot Brittannië - Frankrijk - Rusland -

Wilhelm II had ondanks de Britse roots die hij via moeder en grootmoeder had meegekregen, weinig op met de Engelsen. Zijn wilde haren zaten hem in de weg. Zijn expansiedrang zorgde in het begin van de twintigste eeuw voor argwaan bij een groot deel van

de omringende landen. De industrialisatie was in die periode in volle gang. Stoomschepen vervingen zeilschepen. De Duitse vloot werd uitgebreid en gemoderniseerd om de intensiever geworden Duitse handelsvloot te beschermen, althans zo wilde Wilhelm II dat zijn buurstaten laten geloven. De Engelsen, die hun monopoliepositie op het water in gedrang zagen komen, zagen de ernst van modernisering van de vloot best wel in. Dat ging echter niet zo snel, dus was het handig om in de tussentijd toch maar middels een defensief verdrag toenadering tot Frankrijk en Rusland te zoeken. Ook hier gold: “Zou één van deze landen worden aangevallen, dan zouden beide andere landen direct de agressor aanvallen.

- Nederland, België neutraal -

Nederland en België hadden als kleine landen een neutrale positie ingenomen en wilden die ook graag handhaven. Beide landen, omsloten door grotere en machtiger staten, hielden zich noodgedwongen gedeisd, zetten oogkleppen op en dreven handel met iedereen.

- Samenwerking Rusland - Servië -

Het combirijk Oostenrijk-Hongarije had in die tijd veel last van Servische terroristen die aanslagen pleegden en regelmatig een wig probeerden te drijven tussen de Oostenrijkers en de Hongaren. Servië leek uit te zijn op een grotere invloed in de Balkan. Het pact Oostenrijk-Hongarije was de Serven daarom een doorn in het oog. Servië wist zich hierin gesterkt door Rusland dat intensief handel dreef met de Serven. Er woonden veel Russen in Servië. Agressie tegen Servië zou voor de Russen wel eens aanleiding kunnen zijn om zich in een eventuele oorlog op de Balkan te mengen. Door de rugdekking die de Russen aan de Serven wilde geven, voelde Servië zich gesteund en bleef het bezig met het geven van pijnschuiten aan de Oostenrijks-Hongaarse combinatie.

- Verdrag Duitsland - Oostenrijk - Hongarije - Groot Turkije - Italië

De Italiaanse regering stond niet meteen te springen om Russische invloed in haar achtertuin. Hoewel er binnen Italië genoeg twijfel bestond over de juistheid van dit besluit, ging de Italiaanse overheid

toch een oorlogsalliantie aan met het machtige Duitse Rijk en haar kompanen, op deze wijze een sterke Noord-Zuid as creërend binnen Europa, althans zo dacht men. Er lagen in het begin van de twintigste eeuw dus nogal wat dwarsverbanden tussen diverse machtsblokken in Europa. De kranten stonden er bol van en het gespeculeer over de kansen op een nieuwe oorlog na de Frans-Duitse oorlog van 1870-1871 - waarbij de Franse keizer Napoleon III door de Duitsers was afgezet - nam angstwekkende vormen aan. Wie geen krant had, kon de berichtgeving over spannende zaken aflezen aan de gevels van de dagbladuitgevers. Die waren vaak behangen met handgeschreven koppen van het nieuws van de dag. Dat stimuleerde mensen, die wel een centje konden missen, om vooral in spannende tijden toch maar een krant te kopen. Alom werd gevreesd dat het gebakkelei tussen de Serviërs en de Oostenrijkers wel eens tot grote ellende zou kunnen leiden. De aandacht van journalisten was in het begin van de twintigste eeuw daarom vooral op de Balkan gericht.

- Angst voor de Grote Oorlog -

Voor veel Nederlanders waren de plaagstoten op de Balkan een ver-van-hun-bed-show. Het dagelijks leven moest doorgaan ondanks de explosieve sfeer binnen Europa. Maar volgens velen lag Nederland op een vulkaan: “Op een vulkaan die op de rand van uitbarsten stond”.

Tuindersopstand

Ondanks alle nervositeit ging de handel in de tuincentra van de Vorstenbürgers na de geboorte van kleine Frits gewoon door. Gerard was al bijna zestien toen broertje Frits geboren werd. Hendrik was er trots op dat hij, als eerste Vorstenbürger, zijn oudste zoon had kunnen laten studeren, maar nu hij bijna zestien jaar oud was, werd het toch tijd om hem ook zijn schouders onder het bedrijf te laten zetten. Wellicht dat Gerard met alle kennis die hij had opgedaan, kennis die Hendrik zichzelf ook graag eigen had willen maken als het geld daarvoor bij zijn vader voorhanden was geweest, het tuinbedrijf nog een extra opkikker zou kunnen geven, misschien zelfs wel internationaal. Een aantal collega's had sinds kort handel met Engeland en Gerard had op school een paar jaar Engelse les gehad. "Dat zou Hendrik een voorsprong geven op de concurrentie". Hendrik was trots op zijn oudste, de stamhouder van de familie. Hij zag er weliswaar niet zo stevig uit als zijn jongere broers - hij was nog steeds lang en mager - maar hij had wel een prima stel hersens. Hersens die het bedrijf wellicht tot grote hoogten zouden kunnen opstuwen.

Hendrik had echter buiten de waard gerekend. Was het in de negentiende eeuw altijd gebruikelijk geweest dat bedrijven van vader op zoon werden doorgegeven en dat zoons zich verplicht voelden om het familiebedrijf voort te zetten, die tendens werd door alle moderne ontwikkelingen en mogelijkheden zwaar aangevreten. Gerard liep er al maandenlang mee rond. Hoe moest hij zijn vader uitleggen dat hij, na die studie, liever iets heel anders wilde doen dan tuinieren. Dat tuinieren kwam hem zijn strot uit. Overgrootvader tuinierde al, opa ook en vader ook en nu zou hij dat saaie werk ook moeten doen? De rest van zijn leven? Hij dacht er niet aan. Maar ja, aan de andere kant wilde hij ook zijn pa geen verdriet doen. Die had er waarschijnlijk al sinds zijn geboorte op gerekend dat hij, Gerard, schouder aan schouder met zijn vader het bedrijf naar een nog hoger niveau zou tillen. Gerard werd er beroerd, treurig en chagrijnig van. Hij slaagde en kreeg zijn diploma maar vrolijk was hij er niet van geworden.

Hendrik snapte er geen snars van. Gerard ging als een speer door de school heen, was in no-time geslaagd, maar er kon geen lachje meer vanaf. Ook moeder Kaatje was er niet gerust op. Wat had die jongen toch? Er was geen land met hem te bezeilen. Had hij het niet naar zijn zin? Kwam het door de puberteit? Zaten zijn hormonen hem dwars?

Op een woensdagmorgen, Hendrik was met zijn handkar naar de dichtstbijzijnde wijk van Den Haag om de tomaten en komkommers aan de man te brengen, trok Kaatje de stoute schoenen aan:

“Hé Gerard, wat is er met jou aan de hand? Je kijkt de laatste tijd bepaalt niet vrolijk. Chagrijnig zelfs. Ik word er verdrietig van. Iedereen krijgt er de pest in als jij in het gezichtsveld bent. Wat is er in vredesnaam aan de hand? Kom op. Zeg eens wat”.

Gerard keek z’n moeder eens aan.

Gadver, nou zat hij al maanden te dubben of hij het zijn vader wel zou vertellen. Hoe hij het zou vertellen, als hij überhaupt al de moed zou vinden om het hem te vertellen. Hij had alle scenario’s al de revue laten passeren. Vader zou in toorn uitbarsten, hem alle hoeken van zijn kamer laten zien, de stoom zou uit zijn oren komen en daarna, daarna, daarna zou hij instorten en vertwijfeld naar buiten gaan zitten kijken om die enorme teleurstelling te verwerken. Gerard zou schielijk, met z’n staart tussen zijn benen, de kamer uit sluipen. Hij zou gebruik maken van dat ene moment van volstreckte geestelijke afwezigheid van zijn vader. Hij zou de hele dag wegblijven, uit de ogen van zijn vader, en pas ’s avonds, in het donker, stilletjes het huis weer in sluipen, als hij dat al zou durven.

“Nou, hoor ik nog wat. Of blijf je de rest van de dag in de verte staren en laat je mij hier in de kou staan. Kom op, zeg. Waarom loop je de hele tijd te chagrijnen”. Kaatje werd ongeduldig.

Gerard had er niet op gerekend dat zijn moeder tussenbeide zou komen. Zij hoorde helemaal niet in zijn scenario’s thuis. Moeder was hartstikke lief. Hij was gek op haar en moeder was gek op hem. Wat moest hij nu zeggen? Hij wilde haar geen verdriet doen. “Mam”. “Ken je Kees van school. Je weet wel, die jongen die

hier wel eens langs komt. Die lange met dat bijna witte haar?”

“Ja, ik weet wie je bedoelt. Wat is er met die Kees?”

“Nou, Kees zijn vader is kaasboer. En Kees heeft, net zoals ik, een paar jaar Engels gehad op school”.

“Ja, nou en, wat is daar dan zo bijzonder aan dat je al zo lang met een lang gezicht rondloopt?”

“Nee mam, luister nou even, dat ligt daar niet aan”.

“Kees heeft gesolliciteerd bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken op het Binnenhof. Daar vroegen ze voor de correspondentie ‘jongste bediendes’ die geslaagd waren op school en die goed met de Engelse taal konden omgaan”.

“Dat verbaast mij van Kees, maar wat heb ik met Kees te maken en wat heeft dat met dat gehagrijn van jou te maken?”

“Nou ma, snap je het dan niet? Kees gaat niet bij zijn vader in de zaak. Hij vindt dat gedoe met al die kaas helemaal niet interessant. Zijn hele familie zit al in de kaas. Hij heeft genoeg van al die kaas en wil wat anders”.

“Nou, dat is dan fijn voor die Kees en waarschijnlijk helemaal niet leuk voor Kees zijn vader, maar wat heeft dat nou, voor de zoveelste keer dat ik dat zeg, met jou te maken?”

Kaatje werd plotseling stil en keek heel lang in de verte. Gerard hield zijn adem in. Langzaam draaide Kaatje zich naar Gerard toe en keek hem diep in de ogen. Gerard slikte wat weg en werd onrustig.

“Nee toch Gerardje, zeg dat het niet waar is. Je gaat je vader niet vertellen dat je die Kees achterna gaat, toch? Jij blijft toch wel in de zaak werken? Jij gaat je vader, die jou eerst heeft laten studeren, die hier jaren op gewacht heeft, toch niet in de steek laten. Jij gaat toch niet op zo’n duffe kantoorstool zitten om dagenlang over politiek te ouwehoeren en de hele dag aan een bureau te zitten en alleen maar met een ganzenveer in je hand te zitten pennen? Nee toch, Gerard? Zeg dat het niet waar is wat ik denk”.

Gerard keek naar de grond. Naar de laarzen waar de modder nog aan zat. Hij groeide eruit. Hij was niet alleen lang, maar zijn voeten werden ook steeds groter. En, nee, met die laarzen kan je niet op een kantoor gaan zitten. Was hij een man die eigenlijk meer in laarzen paste dan in gewone schoenen? Schoenen had hij alleen maar aan

als hij op zondag naar de kerk ging. Daar zou hij voortaan altijd op moeten lopen als hij, net als Kees, op het Binnenhof ging werken. En hij zou ook nog een net pak moeten hebben, want je kon moeilijk in je overall naar het ministerie gaan.

Een man in een overall met een ganzenveer. Hadden ze eigenlijk nog wel ganzenveren, daar op het Binnenhof, om mee te schrijven?

“Gerard, zeg dat het niet waar is wat ik denk”.

“Mam, ik heb er helemaal geen zin in om ook mijn hele leven alleen maar tussen de planten te staan, net zoals mijn overgrootvader, grootvader en vader. Er zijn zoveel leuke banen tegenwoordig. Heel veel bedrijven vragen personeel. Jongste bediendes, zelfs al vanaf vijftien jaar oud. Ik ben al zestien en er zijn nog meer banen op het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Als ik mijn best doe dan kan ik, als ik wat ervarener ben, misschien wel mee naar besprekingen in het buitenland”.

“Houd toch op, met die malle wijsheden. Je bent nog niet eens droog achter je oren. En jij loopt nu al te filosoferen over buitenlandse reizen? Hoe kom je daaraan?”

“Van Kees, ma. Op de afdeling waar Kees gaat werken, zijn veel mensen aanwezig die steeds weer naar het buitenland gaan.

Kaatje viel stil. “Wat in Gerard z’n kop zat, zat niet in z’n kont”. In een kwartier tijd was haar leven veranderd. Voor het eerst in haar leven met Hendrik liep het anders dan waar Hendrik en zij stilzwijgend van waren uitgegaan: hun bedrijf, met eeuwigheidswaarde, dat net zoals in het verleden zou overgaan van oudste zoon op oudste zoon. Voor het eerst in de geschiedenis zou er een kink in de kabel komen. Hun bedrijf zou niet volgens de stamboom van de Vorstenburgers worden voortgezet, tenminste wanneer Gerard niet op zijn schreden zou terugkeren. Hoe zou Hendrik daarop reageren. Het was maar goed dat Hendrik met zijn kar aan het venten was in Den Haag. Nu zou zij even op adem kunnen komen en er over kunnen nadenken hoe zij bij Hendrik de klap op zou kunnen vangen. Want Kaatje hield nog steeds van haar Hendrik en ze zou het niet aan kunnen zien als Hendrik werd gepijnigd door de strapatsen van zijn oudste zoon. De zoon waar hij nu juist zo trots op was. Wat zou dit hem pijn doen.

Kaatje werd er bij voorbaat al treurig van.

Gelukkig heeft Hendrik Henk nog en Chris. Die begonnen ook al aardig uit de dijen. Willem, Anton en vooral Frits waren nog zo klein. Die moesten nog eerst maar een paar jaartjes spelen.

“Nou Gerard, ik wil dat je dit vanavond aan je vader vertelt. Laat hem niet langer in het onzekere, want ook je pa zit zich al weken af te vragen wat er met je aan de hand is. Maak je borst maar nat. Ik wens je erg veel succes!”

Kaatje had zich echter vergist in Hendrik. Hendrik had natuurlijk ook wel in de gaten dat er de laatste tijd wat aan Gerard schortte. Het was hem opgevallen dat er plotseling een soort domper op hun vrolijke gezin was komen te liggen. Aanvankelijk kon hij maar niet vatten wat er nu precies de oorzaak van zou kunnen zijn. Het lag niet aan Kaatje, want die keek naar hem nog net zo uitnodigend als toen hij haar voor het eerst zag. Af en toe, als de kinderen even uit het gezichtsveld waren, pakte hij zijn kleine Kaatje beet en tilde hij haar hoog op, zette haar weer neer en knuffelde hij haar dat het een lieve lust was. Dat gaf kracht, dat gaf energie, daarna konden ze de wereld weer aan en zelfs dat stelletje kinderen dat af en toe de grootste rotstreken uithaalde.

Hendrik had al een poos in de gaten dat Gerard niet opgroeide tot een uit de kluiten gewassen tuinman. Gerard kon niet alleen goed leren, hij zat altijd met zijn neus in de boeken. Af en toe hielp hij mee in de kassen, maar alleen als Hendrik dat van hem vroeg. Kortom, Gerard blaakte bepaald niet van enthousiasme voor de groei en bloei van sla, andijvie, komkommers, bloemkolen, tomaten en wat er al niet meer groeide in de tuinen van Hendrik. Wat Hendrik wel opviel was dat Gerard vaak vertoefde bij zijn vriend Kees. Hendrik vond Kees een aardige knul. Een paar weken terug, toen Kees Gerard kwam halen om te gaan kijken naar de voetbalwedstrijd van HVV tegen Sparta uit Rotterdam, trof hij Kees even alleen aan. “Ha Kees, ga je voetballen kijken?”, vroeg Hendrik. “Ja”, zei Kees. “Voetbal lijkt een hartstikke leuke sport te worden. Er komen de laatste tijd steeds meer voetbalclubs bij. Ze moeten tegen Sparta vandaag. Als ze winnen wordt HVV kampioen van Nederland.

Maar Sparta heeft ook nog kansen om kampioen te worden”.

“Dat zal dan wel spannend worden”, zei Hendrik. “Gerard is nog even achter het huis bezig”

“Zo jongen”, vervolgde Hendrik. “Dat zal je vader wel leuk vinden dat je nu geslaagd bent op school en je eindelijk bij hem kan komen werken”.

Kees aarzelde even: “Nee, meneer Vorstenbürger, ik ga niet in de zaak van mijn vader werken. Ik heb gesolliciteerd op het Binnenhof in Den Haag. Daar kan ik een baan krijgen op het kantoor van een minister”.

“Wat zeg je nou? Ga jij niet in de zaak van je vader werken?”

Kees keek een beetje benauwd naar Gerard z’n vader.

“En, wat vind je vader daar dan van? Is hij daar blij mee?”

“Nee, hij was niet blij, meneer Vorstenbürger. Ik geloof dat mijn vader er zelfs een beetje van schrok”.

“Nou, dat kan ik me voorstellen”, zei Hendrik. “Ik heb je vader laatst nog gesproken en ik weet dat hij er een beetje naar uit zat te kijken dat jij eindelijk zo ver was dat je hem in zijn kaashandel kon komen helpen. Hij heeft het zó druk”.

“Goh, daar verras je mij wel mee, Kees. Ik hoop dat je de juiste beslissing genomen hebt en dat je er later geen spijt van zult krijgen. Als je op een ministerie gaat werken, word je ambtenaar. Ambtenaren zijn heel andere mensen dan wij. Wij zitten met onze handen in de klei. Jouw vader sjouwt zich het heen en weer in dat kaasbedrijf van jullie. Op dat ministerie zit je achter een bureau brieven te schrijven. Ik hoop dat dat goed gaat bij jullie”, zei Hendrik bezorgd.

Van achter uit de tuin kwam Gerard aanlopen. “Ha Kees, ben je klaar om naar HVV te gaan?”

“’t Wordt spannend, vader, het gaat om het kampioenschap vandaag”

“Nou jongens, sterkte vandaag, want ik heb gehoord dat die club uit Rotterdam ook aardig kan voetballen tegenwoordig. Veel succes en veel plezier straks”. Hendrik staarde het tweetal na.

Potverdrie, dat zal Kees’ vader niet meevallen, bedacht Hendrik. Wel bijzonder dat hij Kees niet heeft gedwongen om eerst een poos in de kaashandel te komen werken. En Kees was niet de eerste die al